

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA‘LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

MADANIYAT VAZIRLIGI

**O‘ZBEKISTON DAVLAT KONSERVATORIYASI HUZURIDAGI
BOTIR ZOKIROV NOMIDAGI MILLIY ESTRADA SAN‘ATI INSTITUTI**

“TASDIQLAYMAN”

**O‘ZDK huzuridagi Botir Zokirov
nomidagi Milliy estrada san‘ati
instituti rektori**

A.Mansurov

202 4 yil “ 30 ” avgust

Ro‘yxatga olindi: № BD 60211500 - 1.13

ORKESTR SINFI

FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi: 200 000 – Gumanitar
Ta‘lim sohasi: 210 000 – San‘at
Ta‘lim yo‘nalishi: 60211500 – Cholg‘u ijrochiligi (estrada cholg‘ulari)

Toshkent 2024

ORKESTR SINFI FANINING O'QUV DASTURI

Fan/modul kodi OS1840		O'quv yili 2024-2025	Semester 1-8	ECTS-Kreditlar 40	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4,6	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
	Orkestr sinfi	570	630	1200	
2.	<p style="text-align: center;">I. Fanning mazmuni</p> <p>“Orkestr sinfi” fani ko‘p ovozli estrada-simfonik orkestri yoki ansambllar uchun yuqori malakali sozanda ijrochilarni tayyorlashga asoslanadi. Orkestr sinfi ijrochilarning ko‘p jihatdan takomillashgan tarzda voyaga yetishida muhim rol o‘ynaydi, xususan nafaqat mohir ijrochi, balki keng dunyoqarashga ega sozanda ijrochi bo‘lishida o‘z o‘rniga ega fandir.</p> <p>Fanni o‘qitishdan maqsad – talabalarda estrada san’ati sohasida faoliyat olib boradigan turli tarkibdagi orkestrlarda mohir sozanda-ijrochilik yo‘nalishi bo‘yicha Davlat ta’lim standartlariga asoslangan holda mos bilim, ko‘nikma va malaka shakllantirishdir.</p> <p>Fanning vazifasi – talabalarga orkestr badiiy jamoalarida ijodiy faoliyat olib borish, madaniyat va san’at ta’lim muassasalarida malakali sozanda-ijrochilarni tarbiyalashga o‘rgatishdan iborat.</p> <p>Shuningdek, musiqiy meroslarni tinglab cholg‘ularning, tuzilishi, sozlanishi, diapazoni, badiiy va texnik imkoniyatlari, rang-barang ijro uslublari haqida aniq tasavvurga ega bo‘lish bilan birga zamonaviy ijro va jaz uslubidagi asarlarni o‘rganishlari zarur.</p> <p style="text-align: center;">II. ASOSIY QISM</p> <p style="text-align: center;">Nazariy va amaliy mavzular (modullar)</p> <p style="text-align: center;">II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular (modullar) kiradi:</p> <p style="text-align: center;">I semestr</p> <p style="text-align: center;">1- modul. Orkestr va orkestr ijrochiligi bilan tanishuv (1-28 soatlar)</p> <p>Talaba orkestr va uning ijrochiligi bilan tanishib boradi. Ushbu davr mobaynida talabada: orkestr jarangini his etish, uning joylashuvi, tarkibi, reperuar, dars o‘tish jarayoni, “Orkestr sinfi” darsini o‘zlashtirish uchun talabadan nimalar talab etiladi va nimalarga e’tibor qaratish lozim kabi tushunchalar shakllanadi.</p> <p style="text-align: center;">Oraliq nazorat</p> <p>Talabaning ilk orkestr bilan tanishuvi, orkestr joylashuvi, guruhlar va ularning orkestrdagi o‘rni, orkestr sinfi faniga davomadi tekshiriladi.</p> <p style="text-align: center;">2- modul. Orkestrda (jamoada) ishtirok etish</p>				

(29-60 soatlar)

Talabada jamoa ijrochiligidagi ko'nikmani hosil qilish, asosiy ovozlarni ajrata olish, jamoa ijrosida uyg'unlikga erishish, partiyalarni ilk ijrosini o'zlashtirish

Yakuniy nazorat

Orkestr partiyalarini ilk ijrosi tekshiriladi.

Talablar fanning Sillabusida berilgan

II-SEMESTR

3- modul. Orkestr (jamoa) ijrosini his etish

(61 -102 soatlar)

Jamoadajo'rnavozlik mahoratini egallashga tayyorgarlik, dinamikani his etish, umumiy ijro uyg'unligiga erishish, notadan o'qish mahoratini oshirib borish.

Oraliq nazorat

Jamoadajo'rnavozlik mahoratini egallash, dinamikani his etish, umumiy ijro uyg'unligiga erishish, notadan o'qish mahoratini oshirib borish teshiriladi.

Talablar fanning Sillabusida berilgan.

4- modul. Ijro uslubiga xos shtrix va ijro malakalarini rivojlantirish

(103-150 - soatlar)

Estrada musiqasiga xos uslublar bilan chuqur tanishib borish (bosanova, beebob, blyuz va b.), ularga xos ijro (aksent, sinkopa, dinamika va b.) malakalarini rivojlantirish, notadan o'qish mahoratini oshirish.

Yakuniy nazorat

Estrada ijrochiligi uslublarini his etish, ularda o'ziga hos ritm va metrni o'rganganligi tekshiriladi. Partiyalar ijrosi tekshiriladi.

Talablar fanning Sillabusida berilgan.

III semestr

5- modul. Guruh ichida ijro uyg'unligiga erishish (151-178 - soatlar)

Orkestr ijrochiligi uyg'unligiga erishish uchun avvalo o'z guruhi ichidagi uyg'unlikni his etib olish, pultdosh sozandalarni nafasini sezish, bir paytda va bir xil kuchda ijro etish, asar ijrosiga xos bir xil fikrlashga erishish;

Oraliq nazorat

Guruhi bilan ishlash, ularni his etish, jarangda bir xillikga erishish. Partiya tekshiriladi.

Talablar fanning Sillabusida berilgan.

6- modul. Orkestr tarkibida ijro uyg'unligiga erishish (179-210 - soatlar)

Orkestr ijrochiligi uyg'unligiga erishish uchun esa, asosiy ovozni eshita bilish, unga halaqit bermaslik, umumiy guruhlar ijrosini eshita bilish, asar ijrosi uchun uyg'unlikni his etish;

Yakuniy nazorat

Orkestr ijrosida asosiy ohangni eshitish, jo'rnavozlikning ilk ko'rinishlari, orkestr ijrosiga uyg'unlik. Partiyalarni ijro etish orqali tekshiriladi.

Talablar fanning Sillabusida berilgan.

IV semestr

7- modul. Ijro jarayonida jo'rnavozlik mahoratini shakllantirish

(211-252 - soatlar)

Orkestr ijrochilida jo'rnavezlik san'ati o'zlashtirish murakkab jarayon hisoblanadi, shu sababli ushbu ijro yo'nalishi sozandaning ijro mahorati o'sib, orkestrni his eta olish qobiliyati shakllangandan keyin talab etiladi;

Oraliq nazorat

Jo'rnavezlik san'atini egallash, dirijyor ko'rsatmalariga qat'iy amal qilish. Partiya ijrosi orqali tekshiriladi.

Talablar fanning Sillabusida berilgan.

8- modul. Nota o'qish mahoratini rivoshlantirish (253-302 - soatlar)

Orkestrda nota o'qish mahorati asosiy talablardan biri hisoblanadi. O'tgan darslar davomida o'zlashtirilgan barcha ko'nikmalarda erkinlikga erishish uchun nota o'qish mahorati asos hisoblanadi. Yangi asarlarni tez va ravon o'qib ijro etish talab etiladi;

Yakuniy nazorat

Nota o'qishda erkinlikga erishish. Yangi asarlar partiyasining ijrosini o'rganish. Partiya ijrosi orqali tekshiriladi.

Talablar fanning Sillabusida berilgan.

V semestr

9- modul. Nafasni to'g'ri olish va jumalarni his etish, orkestr partiyalarini o'rganish (303-348 - soatlar)

Damli cholg'ularda nafasni to'g'ri olish va uning davomiyligiga erishish sozandaning tajriba talab etadi. Nafasning to'g'ri yo'lga qo'yilishi, jumlaning qolaversa asarning mukammal ijrosiga erishishning asosidir. Shu sababli, ushbu ijro uslubiga alohida e'tibor berish orkestr yoki yakka ijrochilikda muhim masalalardan biri hisoblanadi.

Oraliq nazorat

Nafasni joyida va to'g'ri ishlatish, jumlar ijrosini ta'minlash. Partiyalar ijrosi orqali tekshiriladi.

Talablar fanning Sillabusida berilgan.

10- modul. Texnik ijroni yo'lga qo'yish (348-380 soatlar)

Texnik ijro deganda nafaqat barmoqlardagi ravonlik yoki yenillik tushuniladi, balki jumla oldidan olingan nafas, qo'lning ijro oldidan olingan harakatlar ham tushuniladi. Shu sababli, ushbu ijro uslublarida uyg'unlikga erishish ham orkestr ijrochiligidagi muhim masalalardan biri hisoblanadi;

Yakuniy nazorat

Texnik ijro, barmoqlar ravonligi. Partiya ijrosi orqali tekshiriladi.

Talablar fanning Sillabusida berilgan.

VI semestr

11- modul. Crescendo va diminuendo turlarini o'zlashtirish (381-408 soatlar)

Ushbu ijro uslubi estrada yoki jazz ijrochiligida ko'p uchraydigan va asarga rang beradigan uslublardan biridir. Nafasni to'g'ri yo'lga qo'ygan va orkestr ijrosini his qila olgan talaba, ushbu ijro uslubini tez o'zlashtiradi. Bu ijroni amalga oshirishga qiynalgan sozanda-talaba jamoa ijrochiligida tez o'rganib, o'zlashtirib oladi.

Oraliq nazorat

Dinamik belgilar ijrosini mukammal ijro etish. Dirijyor ko'rsatmalariga qat'iy amal qilish. Partiya ijrosi orqali tekshiriladi.

Talablar fanning Sillabusida berilgan.

12- modul. Pauza va fermata turlarini o'zlashtirish (409-440 soatlar)

General, lyuft pauzalari, fermata turlarining ijrolarini o'rganish, ularni his etish, ushbi ijrolarni amalga oshirishda dirijyor bilan birga ishlashni o'rganish;

Yakuniy nazorat

Asarlardagi agogik ijrolarni tushunish, ularga qat'iy amall qilish va dirijyor bilan ishlash san'atini rivojlantirish. Partiyalar ijrosi orqali tekshiriladi.

Talablar fanning Sillabusida berilgan.

VII semestr

13- modul. Barcha o'zlashtirilgan ijro uslublarni amalda qo'llash (441-468 soatlar)

Asarlarning mukammal va yengil ijrosiga erishish, agogik ijrolarni mustahkamlash.

Oraliq nazorat

Barcha o'rganilgan bilim va tajribalarni tekshirish, notadan o'qish va uning ijrochilik mukammalligiga erishish. Partiyalar ijrosi orqali tekshiriladi.

Talablar fanning Sillabusida berilgan.

(469-500 soatlar)

Barcha egallagan ijro uslublarni amalda qo'llash, dirijyor harakatlariga uyg'unlikga erishish.

Yakuniy nazorat

Dirijyor bilan ishlash, nota o'qishda ravon va erkinlikga erishish. Partiyalar ijrosi orqali tekshiriladi.

Talablar fanning Sillabusida berilgan.

VIII-SEMESTR

14-modul. Estrada ijrochiligining barcha yo'nalishlarini komil ijrosiga erishish (501-542 soatlar)

Estrada musiqiy ijrochiligining barcha yo'nishlari va imrovizatsiya san'ati hamda dirijyor bilan professional muloqotga kirishishni mukammal egallash.

Oraliq nazorat

Asar ijrochiligida butun va komillikka erishish. Dirijyor harakatlariga amal qilish. Partiyalar ijrosi orqali tekshiriladi.

Talablar fanning Sillabusida berilgan.

(503-550 soatlar)

Asarlarda improvizatsiya va asosiy ohangni uyg'unlashuvini ta'minlash.

(551-570 soatlar)

Konsert ijrochiligi va davlat imtihonlariga tayyorgarlik.

Yakuniy nazorat

Asarlarda improvizatsiya ijrolarini mukammal egallash, ularga jo'rnavozliq qilish san'ati, konsert ijrochiligi va Davlat imtihonlariga tayyorgarlik. Partiyalar ijrosi orqali tekshiriladi.

Talablar fanning Sillabusida berilgan.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

	<p>Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kafedra mudiri, tyutorlar va fan o'qituvchisi tomonidan amalga oshiriladi; - Orkestr ijrosiga qo'shilish va uyg'unlikni his etish; - Yangi asarlar bilan tanishuv; - Guruhdagi katta kurslar ijrosini kuzatish, o'rganish; - Guruh a'zolarini eshitgah holda chalishda ishtirok etish; - Ko'povozlilikni eshitish; - Kompozitor tomonidan asarga qo'yilgan shtrixlarni aniq ijrosiga erishish; - Lablar va qo'llardagi zo'riqishlarni yengillashtirish; - Chalish jarayonida guruh ijrosini his etish; - Guruhdagi nafas uyg'unligiga e'tibor berish va ansambl ijrosiga erishish; - Ovoz jarangini dinamik jihatda boshqarish; - Orkestr ijrosini jarangini eshitish va uyg'unlashish; - Ko'povozlilikni eshita bilish va his etish; - Ansambl ijrosida dinamikaning sifatli ijrosiga erishish; - Asosiy va jo'rnavor musiqa yo'nalishlarini aniqlash; - Yakkanavoz yoki yakkaxon ijrosiga yordam berish va ularni eshitib chalish; - Yangi partiyalarni oldindan tayyorlab kelish; - Nota o'qish jarayonida, ko'z ijroga nisbatan ikki yoki uch takt oldinda yurishiga erishish; - Chalib ulurmagan notalarni, o'rganishga qadar chalmay ketish; keying ijroda qo'shib chalishga erishish; - Nafas turlarini aniq bilish; - Sekin tempdagi asarlarga nafas olish uslubi; - Tez tempdagi asarlarga nafas olish uslubi; - Dinamik va shtrilar uchun olinadigan nafaslarni o'zlashtirish; - Barmoq va lablar harakatida zo'riqishni oldini olish; - Applikaturani to'g'ri joylashishiga e'tiborli bo'lish; - Ijro oldi nafasini to'g'ri olish; - <i>sf</i> diminuendo va aksincha <i>sf</i> crescendo ijrosini organish; - Ovozni asta sekinlik bilan ko'tarish va aksincha pasaytirish ijrosiga ko'nikma paydo qilish; - Pauzalar (general, lyuft) turlarini tushunib olish va dirijyor bilan hamjihat bo'lish; - Fermata turlarining ijrolarini o'rganish, his etish, ushbi ijrolarni amalga oshirishda dirijyor bilan birga ishlashni o'rganish; - Asarlarning mukammal ijrosiga erishish; - Dirijyor ko'rsatmalarini aniq bajarish; - Orkestr jarangida hamjihatlikga erishish; - Yakuniy imtihon va konsertlarga tayyorgarlik ko'rish; - Asarlardagi badiiylilik va obrazlarni his etish va shunga xos ijro madaniyatiga erishish; - Konsert yoki imtihon jarayonlarida ishtirok etish;
3.	<p>V. Fan o'qitilishining natijalari /Shakllangan kompetensiyalari</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba bilishi kerak:</p>

	<p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Jahon va O'zbekiston kompozitorlarining asarlari shuningdek yangi asarlar bilan tanishish; – Ijro dasturini shakllantirishda kasbiy ijro bilan yordam berish; – Dirijyor harakatlari va talablarini tushuna olish; – Barcha badiiy va texnik imkoniyatlarini ishlata olish; – Jamoa ijrochiligidagi amaliy ko'nikmalarni xosil qilish; – Har bir cholg'uchi o'z partiyasini notadan ravon o'qish; – Konsertlarga tayyorgarlik ko'rish; – Jo'rnavezlik san'atini o'rganish; – Jamoaviy ijrochiligida uyg'unlikka erishish; – Nafas va texnik imkoniyatlarni o'stirish; – Ko'povozlilikni eshita olish va his qilish; – Estrada musiqa uslublari bilan tanishish; – Asarlarning badiiy xususiyatlarini aniqlash kabi ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim.
4.	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Audio va video yozuvlardan foydalanish; – Internet resurslaridan foydalanish; – Nota o'qish mahoratini oshirish; – Ijrochilik texnikasini o'stirish uchun mashqlar bajarish; – “Aqliy hujum” metodi; – Talabada mantiqiy fikrlashni rivojlantirish; – Jamoaviy ishlashni o'zlashtirish – Texnik mashqlar ustida ishlash; – Dars jarayonida muloqotga kirishish, ijodiy muhit yaratish.
5.	<p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha berilgan vazifalarni topshirish.</p>
6.	<p>1.Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbalari</p> <p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. O'.S. Abdullayev “Estrada cholg'ularini chalishtirish uslubiyoti”. o'quv qo'llanma, Toshkent, “Niso poligraf” 2021 y. 2. A. Nazaryan, G.Israilov “Orkestr sinfi” (estrada cholg'u ijrochiligi), Toshkent, 2017 y. 3. Sh.Umarov “Dirijyorlik (estrada orkestri)” darslik, T., “O'zbekiston davlat konservatoriyasi”, 2024 y. <p>Qo'shimcha adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutqi. – T.: “O'zbekiston” NMIU, 2016;

	<p>2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 yil 7 dekabr. – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016;</p> <p>3. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017;</p> <p>4. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yonalishi bo'yicha harakatlar strategiyasi (elektron versiyasi);</p> <p>5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 20-apreldagi UP-2909 sonli Qarori;</p> <p>6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 20-iyuldagi UP-3151 sonli Qarori;</p> <p>7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 08-avgustdagi UP-3178 sonli Qarori;</p> <p>8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 17-noyabrdagi UP-3391 sonli Qarori;</p> <p>9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 16-oktabrdagi PQ-5261 sonli Qarori;</p> <p style="text-align: center;">Axborot manbaalari:</p> <p>1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali;</p> <p>2. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi;</p> <p>3. http://www.youtube.com</p> <p>4. www.musiq.uz</p> <p>5. www.tarakanov.ru</p> <p>6. www.musicaneo.com</p> <p>7. www.notarhiv.ru</p> <p>8. www.primanota.ru</p> <p>9. www.partita.ru</p> <p>10. www.commus.uz</p> <p>11. www.belcanto.ru</p>
7.	<p>Fan dasturi Oliy ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashi 202 <u>4</u> yil <u>30</u> avgustdagi <u>1</u> sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan</p>
8.	<p>Fan/modul uchun mas'ul: Sh.A.Umarov – O'zDK huzuridagi B.Zokirov nomidagi MESI dotsenti</p>
9.	<p>Taqrizchilar: A.Ikramov – O'zbekiston Respublikasi san'at arbobi, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan artist, O'zbekiston estrada-simfonik orkestri bosh dirijyori M.Bafoev - O'zbekiston Respublikasi san'at arbobi, O'zDK professori, kompozitor, dirijyor</p>